

NASILJE NAD DJECOM TIJEKOM PANDEMIJE COVID-A 19

prof.dr.sc. Ksenija Butorac¹
Visoka policijska škola
10000 Zagreb

Sažetak: *Nasilje i izloženost nasilju u užem obiteljskom kontekstu jedan su od najtežih oblika viktimizacije, uključujući fizičko, psihološko ili emocionalno zlostavljanje, seksualno zlostavljanje, zanemarivanje i izloženost nasilju intimnih partnera. Kontekst pandemije virusa COVID-19 generira dodatne rizike i probleme povezane sa zlostavljanjem djece i pogoršava faktore rizika koji su otprilike postojali. Naime, društveno udaljavanje, socijalna izolacija, zatvaranje škola i poslovanja mogu smanjiti prijenos zarazne bolesti, ali također mogu povećati rizike od nasilja nad djecom i mladima širom svijeta. Zapravo socijalno i fizičko okruženje povezano s pandemijom stvaraju zatvoren ili ograničeni okvir u kojem su dječji socioekološki sustavi poremećeni, a posljedično se vjerojatno povećava i učestalost zlostavljanja djece. Moguće je dugoročno povećanje siromaštva djece i obiteljske egzistencijalne neizvjesnosti zbog ekonomskih posljedica krize. Istraživanje tijekom COVID-19 pandemije počinje pokazivati negativne ishode nametnutih ograničenja kao i učinke socijalnih stresora na članove obitelji. U ovom će se radu analizirati faktori rizika nasilja nad djecom i adolescentima iz perspektive kriminoloških, psiholoških i socioloških teorija.*

Ključne riječi: *nasilje nad djecom, COVID-19, rizični faktori, kriminološki pristup*

U pogledu učestalosti i utjecaja, nasilje i izloženost nasilju u užem obiteljskom kontekstu spadaju među najteže oblike viktimizacije. Oni najčešće obuhvaćaju fizičko zlostavljanje, psihološko ili emocionalno zlostavljanje, seksualno zlostavljanje, zanemarivanje i izlaganje nasilju intimnih partnera (Higgins i McCabe, 2001). Svjetske procjene prevalencije dobivene metodom samoiskaza iznose 22,6% za fizičko zlostavljanje, 36,3% za emocionalno zlostavljanje, 7,6% dječaka i 18% djevojčica za seksualno zlostavljanje, 16,3% za tjelesno i 18,4% za emocionalno zanemarivanje (Stoltenborgh i sur., 2001). S obzirom na izloženost nasilju od strane intimnih partnera u djetinjstvu dostupni podaci još uvijek su ograničeni. Međutim, procjenjuje se da je između 133 i 275 milijuna djece izloženo ovoj vrsti nasilja svake godine (Pinheiro, 2006). Unatoč nedostacima u mjerenju viktimizacije djece, ove visoke stope nasilja i izloženost obiteljskom nasilju otkrivaju kako interpersonalno nasilje usmjereno prema djeci predstavlja ozbiljan globalni društveni i zdravstveni problem (WHO, 2013). Kako se kriza COVID19 nastavlja, države širom svijeta pokušavaju kratkoročno i dugoročno umanjiti njegove učinke. Osim razmatranja rizika i posljedica za mentalno zdravlje djece i adolescenata koji proizlaze iz pandemije i nametnutih restriktivnih mjera (Fegert, 2020), kriminološki pristup, koji istovremeno zagovara restriktivne hitne mjere za usporavanje širenja virusa COVID-19, uzima u obzir i rizične faktore te moguće posljedice obiteljskog nasilja.

Održavanje fizičke udaljenosti, zatvaranje škola i poslovnih tvrtki, mjere zatvaranja u obiteljskim domovima i ograničenja putovanja mogu smanjiti prijenos infekcije bolesti, ali istovremeno mogu povećati rizik nasilja nad djecom i mladima širom svijeta. Za istraživače u području nasilja mjere poduzete kao odgovor na COVID-19 pružaju izvanrednu priliku za unapređenje razumijevanja socijalnih, psiholoških, ekonomskih i situacijskih mehanizama koji utječu na stope nasilja. Zapravo, konteksti povezani s pandemijom stvaraju okruženje u kojem su dječji socioekološki sustavi poremećeni

---

¹ e-mail: kbutorac@fkz.hr; ksenija.butorac@gmail.com

i rezultiraju visokom vjerojatnošću pojave nasilja nad djecom. Međutim, mnoge organizacije za skrb o djeci širom svijeta bilježe značajan pad izvještavanja o zlostavljanju ili zanemarivanju djece (Campbell, 2020). Stoga se vrlo malo zna o količini nasilja s kojim su se djeca i adolescenti suočavali u svojim obiteljima od početka pandemije, a paradoksalna je činjenica da je npr. institucija poput UNICEF-a obeshrabrivala provođenje epidemioloških studija na djeci osim ako nije zajamčena njihova zaštita (UNICEF, 2020). Slijedom navedenog, preostaje jedino posredno intervenirati otkrivanjem konteksta rizika i ispitivanjem faktora koji mogu povećati nasilje nad djecom i mladima kako bi se mogle poduzeti uspješne aktivnosti.

Zbog toga je glavni cilj ovog preglednog rada opisati rizične faktore, teorijske modele i krizne kontekste za pojavnost nasilja nad djecom koji unutar obitelji mogu generirati situacijski kontekst vezan uz COVID-19 te ih procijeniti iz perspektive društvenih znanosti. Daje se pregled recentnih teorijskih i empirijskih studija o povezanosti zlostavljanja djece i COVID-19. Napokon, razmatra se više nego vjerojatni visoki rizik zlostavljanja djece tijekom krize COVID-19 kroz prizmu nekih socioloških, kriminoloških i psiholoških teorija.

Povećanje rizika od nasilja nad djecom tijekom pandemije COVID-19

Pandemija COVID-19 je uzrokovala značajne promjene za djecu i njihove obitelji, ne samo zbog zatvaranja, ograničavajućih mjera, društvene izolacije, demografskih promjena i smanjenja dostupnosti zdravstvenih usluga (Peterman, 2020), već i zbog naglog i vjerojatnog dugotrajnog porasta siromaštva djece te obiteljske egzistencijalne nesigurnosti (Anser i sur., 2020). Pandemija predstavlja globalnu krizu za naše zdravlje i gospodarstvo, ali i opasnost za dobrobit obitelji kroz kaskadni proces brojnih faktora koji mogu pokretati, ubrzati ili pogoršavati potencijalne stresore. Sličnih kriznih, izvanrednih situacija u prošlosti je vrlo malo, ali se iz njih mogu analizirati scenariji rapidnog povećanja stresa kojeg prate nagle promjene u odnosu na prethodne uvjete (Seddighi, 2019).

Učinci katastrofa i masovnog nasilja na razvoj pojedinca mogu se promatrati u odnosu na izloženost određenoj dozi rizika ili kumulativnim rizicima kao značajnim prijetnjama ili poremećajima kod pojedinaca, obitelji ili zajednica. Stoga je pandemija COVID-19 konceptualizirana kao višesistemska kaskadna globalna katastrofa kojom je život djece uglavnom dramatično poremećen na više razina i za koju društvene zajednice diljem svijeta uglavnom nisu bile spremne. Naime, prva istraživanja o COVID-19 pokazuju negativne ishode zatvaranja i ograničavanja, kao i učinke socijalnih stresora na članove obitelji te se ističe potreba za longitudinalnim ispitivanjem mentalnog zdravlja djece i adolescenata (Wade, Prime i Browne, 2020). Novi dokazi o zdravom roditeljstvu i mentalnom zdravlju djece i adolescenata naglašavaju da težina utjecaja ovisi o faktorima ranjivosti poput razvojne dobi, prethodnog mentalnog statusa, zdravstvenih uvjeta, obrazovnog i socioekonomskog statusa, te o dužini zatvaranja (Singh i sur., 2020). Ove dramatične promjene u društvenom kontekstu treba razumjeti kako bi se identificirao rizik od nasilja nad djecom i adolescentima, što je bitno za sprečavanje i otkrivanje takvih slučajeva prije nego nastupe nepopravljive posljedice. Slijedom navedenog, u ovom radu analiziraju se faktori rizika od nasilja nad ovom populacijom iz perspektive primjenjivih psiholoških, socioloških i kriminoloških teorija.

Povećani rizik od nasilja prema djeci kroz prizmu socijalno ekoloških sustava

Pandemija COVID-19 izravno je ili posredno narušila socijalne ekologije i izmijenila interakciju između pojedinaca i njihove okoline. Novonastale promjene u ovom uzajamnom odnosu mogu redefinirati dosadašnje spoznaje, osjećaje, ponašanja i druge uzajamno povezane psihološke mehanizme kod pojedinaca. Dakle, ovaj se međusobni proces očituje u promjeni fizičkog, međuljudskog, ekonomskog i političkog okruženja i načina na koje se ljudi prilagođavaju i modificiraju ta okruženja. S obzirom da je zlostavljanje djece interakcijski fenomen, kriza COVID-19 izmijenila je dječje ekološke sustave na mnogim razinama. Stvorio se ili pogoršao niz rizičnih faktora za zlostavljanje i zanemarivanje djece koji se odnose na osobine djeteta i roditelja, obiteljsku dinamiku i šire društveno i kulturno okruženje. Iz tog razloga ovi rizici se mogu procijeniti kroz prizmu Belskyjevog (1980) modela ekološke integracije na različitim razinama. Unutar ovog modela razmatra se i transakcijski proces koji podrazumijeva da se na

svakoj ekološkoj razini događa složena interakcija između potencirajućih i kompenzacijskih faktora koji utječu na djecu i njihove ekološke sustave. Ekološke razine analize obuhvaćaju i sistematiziraju višestruke varijable koje doprinose zlostavljanju djece, ali omogućuju i usvajanje komplementarnih pristupa kao što su sociokognitivni pristupi roditeljstvu koji mogu pomoći u razumijevanju kako promjene okoline utječu na učestalost zlostavljanja djece (Cichetti, Toth i Maughan, 2000). Na razini mikrosustava, kod djece se očekuje pojačano protivljenje autoritetu i njihovo testiranje nametnutih ograničenja od strane roditeljskih figura. Takvo ponašanje može izazvati oštre pa i impulzivne, nekontrolirane odgovore roditelja, koji i sami mogu biti izvrgnuti roditeljskom izgaranju ili biti u pogoršanom općem stanju zbog posljedica pandemije (Griffith, 2020). Stres i nesigurnost djece zbog pandemije mogu pojačati napetost koju osjećaju njihovi roditelji. Pored toga, pandemija COVID-19 može pogoršati postojeće psihološke probleme i generirati nove slučajeve u populaciji djece i adolescenata, povećavajući tako napetost u obiteljskom domu.

Nedavno istraživanje Patricka i sur. (2020) pokazalo je da je od početka pandemije jedan od četiri roditelja prijavio pogoršanje mentalnog zdravlja kod svoje djece, jedan od sedam roditelja izvijestio je o pogoršanju ponašanja, a gotovo jedan od deset roditelja pogoršanje oba statusa kod djeteta - psihološkog i ponašajnog. Djeca s posebnim obrazovnim potrebama također su u riziku jer često postaju frustrirani i impulzivni zbog poremećene svakodnevne rutine (Lee, 2020). Općenito, roditelji pod stresom vjerojatnije će odgovoriti na tjeskobna ponašanja ili zahtjeve svoje djece na agresivan ili nasilan način. Prva istraživanja su pokazala da je situacija uzrokovana krizom COVID-19 vrlo zahtjevna i izazovna za roditelje te značajno povećava njihovu opću razinu stresa (Brown i sur., 2020). Prethodna istraživanja također su potvrdila da je visoko stresno okruženje u obiteljskom domu često glavni prediktor fizičkog zlostavljanja i zanemarivanja djece (Patwardhan, 2017). Konzumacija alkohola roditelja kod kuće (kao rezultat zatvaranja barova i hotela) u svrhu upravljanja stresom i napetošću također može pridonijeti povećanju nasilja nad djecom, kao i prisutnost već postojećih mentalnih poremećaja kod roditelja, kao i nedostatak nadzora kod uzimanja lijekova. Roditelji su pod stresom, a COVID-19 mijenja obiteljski život: djeca su izvan škole ili uobičajene vrtičke ili školske skrbi i nemaju pristup grupnim aktivnostima, timskim sportovima ili igralištima. Roditelji ih moraju nečim okupirati ili zabaviti da budu na sigurnom mjestu, istovremeno pokušavajući raditi kod kuće. Nerijetko se događa da ne mogu efektivno obavljati svoj posao jer moraju čuvati svoju djecu. Dokazi o ovim korelacijama sugeriraju da sukobi i nasilje među roditeljima vjerojatno utječu i na djecu (Guedes, 2016). Znatno povećani rizik od nasilja među roditeljima tijekom karantene zbog COVID-19 posebno otežava zadovoljenje dječjih potreba.

Na razini egzosustava ili društva u cjelini, faktori rizika su i ekonomske posljedice krize (Lindo i sur., 2018). Izgubljeni ili smanjeni dohodak, kumulirane materijalne i stambene teškoće glavni su prediktori zlostavljanja djece (Conrad-Hiebner i Byram, 2020). Naime, za one koji žive u kućanstvima s niskim prihodima i višečlanim domaćinstvima bez vanjskih otvorenih prostora problemi uzrokovani pandemijom se znatnije pogoršavaju. Pod navedenim uvjetima socijalna izolacija onemogućava otkrivanje slučajeva zlostavljanja od strane osoba izvan obitelji i sprječava roditelje da imaju uvid i da se usporede s drugim modelima odnosa s djecom koji se ne temelje na nasilju te im ograničava dostupne i poznate mogućnosti podrške. Iako je dramatični pad socijalnih interakcija vjerojatno ograničio kontakt djece sa širokim spektrom potencijalnih izvjestitelja o zlostavljanju djece, uključujući pedijatre i članove šire obitelji, prisilno zatvaranje jaslica i škola također je moglo imati značajan utjecaj na izvještavanje i učestalost slučajeva zlostavljanja djece. To je posebno zabrinjavajuće s obzirom na ionako nisku razinu izvještavanja u normalnim uvjetima (Gilbert i sur., 2009). Javni vrtići predstavljaju važan zaštitni faktor protiv zlostavljanja, ali je pandemija tu ulogu značajno umanjila njihovim djelomičnim ili potpunim zatvaranjem. Također, zbog zatvaranja škola npr. u Floridi je procijenjeno smanjenje za 27% prijavljenih navoda o zlostavljanju, zanemarivanju ili napuštanju djece prijavljenih telefonom tijekom ožujka i travnja 2020. godine (Baron i sur., 2020) Uz to, resursi na koje se oslanjaju mnogi roditelji u riziku više nisu dostupni u mnogim područjima u doba krize. Nedavna istraživanja istaknula su ograničenja s kojima se suočavaju nevladine organizacije širom svijeta u svojim pokušajima pružanja usluga ugroženoj djeci i obiteljima tijekom zatvaranja (Wilke, Howard i Pop, 2020). Konačno, s obzirom na kulturu, stavovi prema djeci i njihovim pravima predstavljaju ključni faktor rizika za nasilje u kontekstu COVID-19.

Iako su istraživanja pokazala da djeca nisu glavni pokretači pandemije (Ludwigson, 2020), u mnogim su ih zemljama smatrali vektorima prijenosa virusa, čak i od strane državnih politika, te se smatraju zaraznijima od odraslih koji su zaraženi, ali nemaju simptome. Ovaj stav je vjerojatno doveo do određenog stupnja socijalnog odbacivanja i nedostatka empatije u odnosu na ozbiljne posljedice zatvaranja u njihovim domovima, na njihov razvoj i dobrobit. Upravljanje COVID-19 krizom apsolutno je usmjereno na odrasle, odnosno, usredotočeno je na potrebe i kriterije odraslih zanemarujući potrebe najugroženijih i njihovu zaštitu. UN-ova Konvencija o pravima djeteta zanemaruje se u većini zemalja, kako tijekom zatvaranja, tako i do danas (Larcher i Brierley, 2020). S obzirom na navedeno, neka od temeljnih načela modela rizika i odgovora na potrebe mogla bi se primijeniti na prevenciju viktimizacije djece. Znanje o rizičnim faktorima od vitalne je važnosti za sprečavanje ili smanjenje nasilja i za utvrđivanje najprikladnijih oblika podrške i intervencije kako bi se ti rizici riješili na optimalan način. To je ključni aspekt s obzirom da će se metode prevencije morati prilagoditi scenariju nakon COVID-19.

Povećani rizik od nasilja kroz prizmu kriminoloških teorija

Kriminološke teorije ispituju višestruke varijable koje utječu na genezu obiteljskog nasilja i zlostavljanja djece i ukazuju zašto je veći rizik od nasilja u određenim kritičnim situacijama. Međugeneracijsko prenošenje nasilja sažeto u izrazu „nasilje rađa nasilje“ jedna je od prevladavajućih pretpostavki u literaturi, kojom se tvrdi da iskustvo nasilja i/ili zanemarivanja u djetinjstvu povećava rizik činjenja nasilja u kasnijem životu (Madigan i sur., 2019). Zbog složenosti koncepta naše razumijevanje međugeneracijskog prijenosa nasilja i dalje je ograničeno. Nekoliko teorija nastojalo je objasniti ove mehanizme poput teorije socijalnog učenja (Olsson, Knapska i Lindstrom, 2020), teorije obrade društvenih informacija (Dodge, Bates i Pettit, 1990) teorije privrženosti (Lo, Chan i Ip, 2019) i teorije socijalne kontrole (Rebellion i Van Gundy, 2005). Osim toga, neurobiološke studije su otkrile utjecaj kroničnog stresa, nastalog zbog zlostavljanja u djetinjstvu, što može prouzročiti neurobiološku deregulaciju koja utječe na neurološki razvoj i razvoj mozga te modificira odgovor na stres povezan s nasilnim ponašanjem (McEwen, 2017). Evolucijska bihevioralna genetika objašnjava vjerojatnost da nasilni roditelji stvaraju nasilnu djecu kroz razne mehanizme kao što su nasljeđivanje osobina ili epigenetski promjene kao predispozicije za nasilno ponašanje (Caspi i sur., 2002). Međutim, pretjerana usredotočenost na iskustva zlostavljanja kod djeteta može se pokazati statičkim (nepromjenjivim) ili ograničavajućim faktorom i nerijetko dovodi do tumačenja kasnijih posljedica kao direktne manifestacije izloženosti zlostavljaču u ranom djetinjstvu. Jednako tako, genetički utjecaj na pojavnost nasilničkog ponašanja može biti moderiran okolinskim uvjetima. Slijedom toga, nasljedne osobine i odgoj se ne smiju promatrati kao zasebni, odvojeni faktori, već kao dijelovi istog procesa u ljudskom ponašanju, a u ovom slučaju riječ je o nasilju počinjenom prema djeci u kriznom vremenu.

Zbog sveobuhvatnije analize treba ispitati ekološke i kontekstualne čimbenike. Teorije o društvenoj i fizičkoj okolini i situacijske teorije pomažu razumjeti dječju ranjivost i kontekst koji najviše pogoduje nasilju nad njima. Teorija socijalne dezorganizacije predlaže da karakteristike susjedstva kao što su siromaštvo, česta promjena prebivališta (doma), gustoća naseljenosti, prenapučenost ili urbana zapuštenost ometaju ili sprečavaju koheziju zajednice, što dovodi do povećane razine nepovoljnih prilika i poremećaja u zajednici povezanih s visokim stopama zlostavljanja djece (Coulton i sur., 2007). Teorije situacijskih prilika (Wilcox i Cullen, 2018) pomažu razumjeti promjenu prethodnih uvjeta pripisujući veću vjerojatnost nasilja povećanom pristupu počinitelja žrtvama zbog zatvorenosti i ograničenja u mobilnosti.

Dva pristupa koja kombiniraju i integriraju neke elemente gore navedenih okvira ili se bave istim korelatima, iako iz različitih aspekata, su opća teorija napetosti, koja primjenjuje sociološku perspektivu i teorija o podudarnosti žrtve (u kojoj se mjeri osobine pojedinca podudaraju s potrebama, motivima ili reaktivnostima počinitelja) koja primjenjuje pristup razvojne viktimologije. Opća teorija napetosti može doprinijeti objašnjenju obiteljskog nasilja i zlostavljanja djece iz bliže i daljnje perspektive, budući da se usredotočuje na utjecaj negativnih emocija poput bijesa, frustracija i ogorčenosti zbog nasilja koje se dogodilo (Agnew, 1992). Taj efekt može biti distalni ako potječe iz djetinjstva, odnosno nekog

dugotrajnog procesa (npr. traumatična iskustva iz djetinjstva) ili proksimalni ako proizlazi iz iznenadnih događaja ili situacija, a mogu oboje biti u pitanju. Primijenjeno na pandemiju COVID-19, opća teorija napetosti tvrdi da interakcija obitelji, roditelja ili skrbnika s porastom stresa i unutarobiteljske napetosti uzrokovane kumulacijom faktora rizika koji su povezani s hitnom situacijom i nametnutim mjerama proizvodi porast nasilja.

Finkelhor i Asdigian (1996) su kroz teoriju o podudarnosti žrtve predstavili tri faktora za objašnjenje porasta nasilja nad djecom. Prvi je ranjivost potencijalnih žrtava zbog karakteristika konteksta ili osobina samih žrtava koje povećavaju vjerojatnost viktimizacije, poput ovisnosti o odrasloj osobi, fizičkom nedostatku i većoj socijalnoj izolaciji. Drugi faktor je zadovoljstvo ili nagrada nakon upotrebe nasilja koje može biti seksualno zlostavljanje ili kao način uklanjanja napetosti u korištenju fizičkog i emocionalnog nasilja. Treći faktor je antagonizam, povezan s osobinama ili atributima djeteta koji kod nasilnika izaziva impulse odbijanja ili nasilja, kao što su stalni zahtjevi za pažnjom i brigom. Prikazani faktori i mehanizmi konvergiraju i komuniciraju s različitim socijalnim stresorima (Aneshensel, 1992), koje je pokrenula ili pogoršala pandemija COVID-19. Studija Finkelhora i Asdigiana pomoći će utvrditi jesu li znanja iz ovih kriminoloških teorija dovoljna za identifikaciju načina koji vode ka počinjenju nasilja nad mladima te može li odgovor na pandemijsku situaciju pogodovati razvoju sveobuhvatnijih pristupa viktimizaciji u ovoj dobnoj skupini.

Zaključak

Ovaj rad je imao za cilj analizirati faktore rizika za nasilje nad djecom i mladima u obiteljskom okruženju vezano uz pandemiju COVID-a 19, uzimajući u obzir povećani pritisak i teret na obiteljima i smanjeni pristup uslugama podrške za djecu. Taj smo rizik pokušali objasniti primjenom nekih kriminoloških, psiholoških i ekoloških teorija ističući važnost društvenih znanosti u kontekstu identifikacije i rješavanja globalnih zdravstvenih i društvenih posljedica pandemije. Može se zaključiti da je aktualna krizna situacija uzrokovana virusom COVID-19 bez presedana, a rizik od viktimizacije djece i adolescenata je visok. Obiteljsko nasilje mora se smatrati mogućom javnozdravstvenom posljedicom pandemije COVID-19, stoga je potrebno surađivati s policijom, pružateljima usluga socijalne skrbi, zdravstvene zaštite i obrazovanja kako bi se zlostavljanje djece integriralo u buduće planove za smanjenje rizika, predikciju budućih događanja i pripravnost za moguće katastrofe.

Svaka društvena zajednica bi trebala poduzeti potrebne kreativne i fleksibilne mjere te inovativne pristupe od strane zdravstvenih radnika i društveno pomagačkih profesija da se djeci i adolescentima omogući pravilan rast, razvoj i napredak u društvu koje će se vjerojatno umnogome razlikovati od razdoblja prije pandemije. Unatoč „novom normalnom“, kontinuirano se moraju štititi i braniti dječja prava i dobrobit djeteta kao prioritet svake društvene zajednice.

LITERATURA

- Agnew, R. (1992). Foundation for a general strain theory of crime and delinquency. *Criminology*, 30(1), 47–87. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1992.tb01093.x>. Preuzeto 13.04.2021.
- Aneshensel, C.S. (1992). Social stress: theory and research. *Annual Review of Sociology*, 18(1), 15–38. <https://doi.org/10.1146/annurev.so.18.080192.000311>. Preuzeto 13.04.2021.
- Anser, M.K., Yousaf, Z., Khan, M.A., Nassani, A.A., Alotaibi, S.M., Abro, MM., Vo, X.V., Zaman, K. (2020). Does communicable diseases (including COVID-19) may increase global poverty risk? A cloud on the horizon. *Environmental Research*, 187:109668. <https://doi.org/10.1016/j.envres.2020.109668>. Preuzeto 23.03.2021.
- Baron, E.J., Goldstein, E.G., Wallace, C.T. (2020). Sufering in silence: how COVID-19 school closures inhibit the reporting of child maltreatment. *Journal of Public Economics*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3601399>. Preuzeto 19.05.2021.
- Belsky, J. (1980). Child maltreatment: an ecological integration. *American Psychology*, 35(4), 320–35. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.35.4.320>. Preuzeto 13.04.2021.

- Bradbury-Jones, C., Isham, L. (2020). The pandemic paradox: the consequences of COVID-19 on domestic violence. *Journal of Clinical Nursing*. <https://doi.org/10.1111/jocn.15296>. Preuzeto 19.05.2021.
- Brown, S.M., Doom, J.R., Lechuga-Peña, S., Watamura, S.E., Koppels, T. (2020). Stress and parenting during the global COVID-19 pandemic. *Child Abuse and Neglect* <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104699>. Preuzeto 13.04.2021.
- Campbell, A.M. (2020). An increasing risk of family violence during the COVID-19 pandemic: strengthening community collaborations to save lives. *Forensic Science International Reports* <https://doi.org/10.1016/j.fsir.2020.100089>. Preuzeto 23.03.2021.
- Caspi, A., McClay, J., Moffitt, T.E., Mill, J., Martin, J., Craig, I.W., Poulton, R. (2002). Role of genotype in the cycle of violence in maltreated children. *Science*, 297,851–4. <https://doi.org/10.1126/science.1072290> Preuzeto 23.03.2021.
- Cicchetti, D., Toth, S.L., Maughan, A. (2000). *An ecological–transactional model of child maltreatment*. U: Sameroff AJ, Lewis M, Miller SM, editors. *Handbook of developmental psychopathology*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 689–722.
- Conrad-Hiebner, A., Byram, E. (2020). The temporal impact of economic insecurity on child maltreatment: a systematic review. *Trauma Violence and Abuse*. 21(1),157–78. <https://doi.org/10.1177/1524838018756122>. Preuzeto 19.05.2021.
- Coulton, C.J., Crampton, D.S., Irwin, M., Spilsbury, J.C, Korbin, J.E. (2007). How neighborhoods influence child maltreatment: a review of the literature and alternative pathways. *Child Abuse and Neglect*, 31(11–12), 1117–42. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.03.023>. Preuzeto 13.04.2021.
- Dodge, K.A., Bates, J.E., Pettit, G.S. (1990). Mechanisms in the cycle of violence. *Science*, 250, 1678–83. <https://doi.org/10.1126/science.2270481>. Preuzeto 13.04.2021.
- Fegert, J.M., Vitiello, B., Plener, P.L., Clemens, V. (2020). Challenges and burden of the Coronavirus 2019 (COVID-19) pandemic for child and adolescent mental health: a narrative review to highlight clinical and research needs in the acute phase and the long return to normality. *Child Adolescence Psychiatry Mental Health*, 14(20). <https://doi.org/10.1186/s13034-020-00329-3> Preuzeto 23.03.2021.
- Finkelhor, D., Asdigian, N.L. (1996). Risk factors for youth victimization: beyond a lifestyles/routine activities theory approach. *Violence and Victims*, 11(1), 3– 19. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.11.1.3>. Preuzeto 13.04.2021.
- Gilbert, R., Kemp, A., Thoburn, J., Sidebotham, P., Radford, L., Glaser, D., MacMillan, H.L. (2009). Recognising and responding to child maltreatment. *Lancet*,373(9658),167–80. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(08\)61707-9](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(08)61707-9) Preuzeto 19.05.2021.
- Guedes, A., Bott, S., Garcia-Moreno, C., Colombini, M. (2016). Bridging the gaps: a global review of intersections of violence against women and violence against children. *Global Health Action*, 9(1):31516. <https://doi.org/10.3402/gha.v9.31516>. Preuzeto 13.04.2021.
- Higgins, D.J., McCabe, M.P. (2001). Multiple forms of child abuse and neglect: adult retrospective reports. *Aggressive and Violent Behavior*, 6(6), 547–78.
- Kofman, Y.B., Garfin, D.R. (2020). Home is not always a haven: the domestic violence crisis amid the COVID-19 pandemic. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice and Policy*. <https://doi.org/10.1037/tra0000866>. Preuzeto 19.05.2021.
- Larcher, V., Brierley, J. (2020). Children of COVID-19: pawns, pathfinders or part- ners? *Journal of Medical Ethics*. <https://doi.org/10.1136/medethics-2020-10646> 5. Preuzeto 19.05.2021.
- Lee, J. (2020). Mental health effects of school closures during COVID-19. *Lancet Child Adolescent Health*. 24(6), 421. [https://doi.org/10.1016/s2352-4642\(20\)30109-7](https://doi.org/10.1016/s2352-4642(20)30109-7). Preuzeto 13.04.2021.
- Lindo, J.M., Schaller, J., Hansen, B. (2018). Caution! Men not at work: genderspecific labor market conditions and child maltreatment. *Journal of Public Economics*, 163, 77–98. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco>. Preuzeto 19.05.2021.
- Lo, C.K.M., Chan, K.L., Ip, P. (2019). Insecure adult attachment and child maltreatment: a meta-analysis. *Trauma Violence Abuse*, 20(5), 706–19. <https://doi.org/10.1177/1524838017730579>. Preuzeto 13.04.2021.
- Ludvigsson, J.F. (2020). Children are unlikely to be the main drivers of the COVID19 pandemic—a systematic review. *Acta Paediatrica*. <https://doi.org/10.1111/apa.15371>. Preuzeto 19.05.2021.
- Madigan, S., Cyr, C., Eirich, R., Fearon, R.P., Ly, A., Rash, C., Poole, J.C., Alink, L.R. (2019). Testing the cycle of maltreatment hypothesis: meta-analytic evidence of the intergenerational transmission of

- child maltreatment. *Development and Psychopathology*, 31(1),23–51. <https://doi.org/10.1017/S0954579418001700>
- Mazza, M., Marano, G., Lai, C., Janiri, L., Sani, G. (2020). Danger in danger: interpersonal violence during COVID-19 quarantine. *Psychiatry Research*. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113046>. Preuzeto 19.05.2021.
- McEwen, B.S. (2017). Neurobiological and systemic effects of chronic stress. *Chronic Stress*. <https://doi.org/10.1177/2470547017692328>. Preuzeto 13.04.2021.
- Munro, A.P., Faust, S.N. (2020). Children are not COVID-19 super spreaders: time to go back to school. *Archives of Disease in Childhood*. <https://doi.org/10.1136/archd.ischild-2020-319474>. Preuzeto 19.05.2021.
- Olsson, A., Knapska, E., Lindström, B. (2020). The neural and computational systems of social learning. *Nature Reviews Neuroscience*. <https://doi.org/10.1038/s41583-020-0276-4>. Preuzeto 13.04.2021.
- Patrick, S.W., Henkhaus, L.E., Zickafoose, J.S., Lovell, K., Halvorson, A., Loch, S., Letterie, M., Davis, M.M. (2020). Well-being of parents and children during the COVID19 pandemic: a national survey. *Pediatrics*. <https://doi.org/10.1542/peds.2020-016824>. Preuzeto 13.04.2021.
- Patwardhan, I., Hurley, K.D., Thompson, R.W., Mason, W.A., Ringle, J.L. (2017). Child maltreatment as a function of cumulative family risk: findings from the intensive family preservation program. *Child Abuse and Neglect*, 70, 92–9. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.06.010> Preuzeto 13.04.2021.
- Peterman, A., Potts, A., O'Donnell, M., Thompson, K., Shah, N., Oertelt-Prigione, S., van Gelder, N. (2020). *Pandemics and violence against women and children*. <https://www.cgdev.org/publication/pandemics-and-violence-against-women-and-children>. Preuzeto 23.03.2021.
- Pinheiro, P.S. (2006). *World report on violence against children*. Geneva: United Nations, <https://resourcecentre.savethechildren.net/node/2999/pdf/2999.pdf>. Preuzeto 23.03.2021.
- Posick, C., Schueths, A.A, Christian, C., Grubb, J.A., Christian, S.E. (2020). Child victim services in the time of COVID-19: new challenges and innovative solutions. *American Journal of Criminal Justice*. <https://doi.org/10.1007/s12103-020-09543-3>. Preuzeto 19.05.2021.
- Rebellon, C.J., Van Gundy, K. (2005). Can control theory explain the link between parental physical abuse and delinquency? A longitudinal analysis. *Journal of Research in Crime Delinquency*, 42(3),247–74. <https://doi.org/10.1177/0022427804271926>. Preuzeto 13.04.2021.
- Seddighi, H., Salmani, I., Javadi, M.H., Seddighi, S. (2019). Child abuse in natural disasters and conflicts: a systematic review. *Trauma Violence Abuse*. <https://doi.org/10.1177/1524838019835973>. Preuzeto 23.03.2021.
- Singh, S., Roy, M.D., Sinha, C.P.T, Parveen, M.S., Sharma, T.G., Joshi, C.P. (2020), Impact of COVID-19 and lockdown on mental health of children and adolescents: a narrative review with recommendations. *Psychiatry Research*. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113429>. Preuzeto 13.04.2021.
- Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M.J., Alink, L.R.A., y van Ijzendoorn, M.H. (2015). The prevalence of child maltreatment across the globe: review of a series of metaanalyses. *Child Abuse Review*, 24, 37–50.
- Telles, L.E., Valença, A.M., Barros, A.J., da Silva, A.G. (2020). Domestic violence in the COVID-19 pandemic: a forensic psychiatric perspective. *Brazilian Journal of Psychiatry*. <https://doi.org/10.1590/1516-4446-2020-1060>. Preuzeto 19.05.2021.
- UNICEF (2020). *Ethical considerations for evidence generation involving children on the COVID-19 pandemic*. Florence: Office of Research—Innocenti. Preuzeto 23.03.2021.
- Van Bavel, J.J., Baicker, K., Boggio, P.S, Capraro, V., Cichocka, A., Cikara, M., Crockett, M.,J., Crum, A.J., Douglas, K.M., Druckman, J.N., Drury, J. (2020). Using social and behavioural science to support COVID-19 pandemic response. *Nature Human Behavior*, 4, 460–71. <https://doi.org/10.1038/s41562-020-0884-z>. Preuzeto 19.05.2021.
- Wade, M., Prime, H., Browne, D.T. (2020). Why we need longitudinal mental health research with children and youth during (and after) the COVID19 pandemic. *Psychiatry Research*. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113143>. Preuzeto 13.04.2021.
- Wilcox, P., Cullen, F.T. Situational opportunity theories of crime. *Annual Review of Criminology*, 1, 123–48. <https://doi.org/10.1146/annurev-criminol-032317-092421>.

Wilke, N.G., Howard, A.H., Pop, D. (2020). Data-informed recommendations for services providers working with vulnerable children and families during the COVID-19 pandemic. *Child Abuse and Neglect* <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104642>. Preuzeto 19.05.2021.

World Health Organization (WHO) (2013). *European report on preventing child maltreatment*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.

Violence against children during the COVID-19 pandemic

Summary

Violence and exposure to violence in the immediate family context are among the most serious forms of victimization including physical, psychological or emotional abuse, sexual abuse, neglect, and exposure to intimate partner violence. The COVID-10 pandemic context generates additional risks and concerns related to child maltreatment and exacerbates risk factors that existed before. Namely, social distancing, social isolation, school and bussiness closures may reduce the transmission of the infectious desease, but they may also increase the risk of violence against children and youth around the world. In fact social and physical contexts associated with pandemics create a closed or limited environment framework in which children's socioecological systems are disrupted, and consequently the incidence of child maltreatment is likely to increase. There have been possibly long-term increase in child poverty and family existential uncertainty due to economic consequences of the crisis. Related initial research during COVID-19 pandemic is beginning to show the negative outcomes of the restrictions imposed as well as the effects of social stressors on family members. In this paper the risk factors for violence against children and adolescents from the perspective of psychological, sociological and criminological theories will be analyzed.

Key words: violence against children, COVID-19, risk factors, criminological approach